

7. osztály

Tanári példány

8. alkalom

1. Másold ki az alábbi szavak közül a toldalékos főneveket, majd nevezd meg a toldalék fajtáját!

nézed, negyed, **füzete**, merte, ötre, **méhész**, merész, ült, **sapkát**, salak, **tavak**, püré, **váré**, úri, köti, **hetei**, **lábam**, dallam, etet, **épület**, **kérés**, rés, kapja, **táblája**, **kertnél**

füzete: birtokos személyjel, méhész: képző, sapkát: tárgyrag, tavak: többes szám jele,

váré: birtokjel, hetei: birtoktöbbséítő jel, lábam: birtokos személyjel, épület: képző

kérés: képző, táblája: birtokos személyjel, kertnél: határozórag

2. Keresd meg a mondatban megbújó személyneveket!

a. Harcsa, bagolykeszeg, csuka: őshonos halak hazánkban. Csaba

b. A török sereg **rárontott** a maroknyi védőre. Áron

c. Egész nap a könyvet olvasta, **mást** nem is csinált. Tamás

Megjegyzés: A 3. feladat egyéni megoldás, önállóan dolgozzanak, de a helyesírási szabályokat az ellenőrzéskor beszéljük át!

3. Válaszolj az alábbi kérdésekre tulajdonnevekkel! Ügyelj a helyesíráásra!

Mi az iskolád neve?

Melyik megyében élsz?

Hol voltatok osztálykiránduláson?

Ki a kedvenc magyar színészed?

Mi a legutóbb olvasott könyved címe?

4. Húzd alá azokat a földrajzi nevet, amelyben felesleges a kötőjel!

Tihanyi – félsziget, Jeges -tenger, **Bükk- hegység**, Szent Anna – tó, Északi – középhegység, Csepel -sziget, **Tátra - hegység**, Mosoni – síkság, Balti – tenger, Arab – öböl, Északi -sark, Zalai – dombság, **Fertő – tó**

(Magyarázat: Azért nem szükséges a kötőjel, mert ezek a földrajzi nevek egyeleműek, az utótag csak magyarázó utótag. Másképpen: a térképen csak így szerepelnek: Bükk, Fertő, Tátra.)

5. Mi a közös az intézménynevek és állandó címek írásában? Írd le egy mondatban!

Magyar Nyelvőr

Kincses Kalendárium

Honvédelmi Minisztérium

SZTE Gyakorló Gimnázium és Általános Iskola

Élet és Irodalom

Nagy kezdőbetűvel írunk minden tagot, kivétel a kötőszó és a névelő.

6. Melyik szóalak a helyes a három közül?

1	2	X	TIPP
Pestmegye	Pest megye	Pest – megye	2
Margithíd	Margit híd	Margit -híd	2
Kossuthszobor	Kossuth szobor	Kossuth -szobor	X
Zemplénihegység	Zempléni hegység	Zempléni - hegység	X
Jánoshegy	János hegy	János – hegy	X
Feketetenger	Fekete tenger	Fekete- tenger	X
Magyarköztársaság	Magyar Köztársaság	Magyar - köztársaság	2
Dunatiszaköze	Duna-Tisza köze	Duna – Tisza-köze	2
Nobeldíj	Nobel díj	Nobel – díj	X
Balatontó	Balaton tó	Balaton – tó	2
Velenceitó	Velencei tó	Velencei – tó	X
Mátrahegység	Mátra hegység	Mátra -hegység	2
Csehország	Cseh ország	Cseh – ország	1
Rudasfürdő	Rudas fürdő	Rudas - fürdő	2

(Önállóan oldhatják meg a feladatokat, de az ellenőrzéskor beszéljük át velük a helyesírási szabályokat!)

7. a. Fügőleges vonalakkal tagold szavakra az alábbi szősorokat! Húzd alá a mellékneveket, majd írd a vonalra, milyen toldalékfajta található bennük!

a. anyáritáborbänderúshangulat: **nyári - képző**

b. agyerekekvidámanszaladgálnakremekülszórakoznak: **vidáman, remekül: rag**

c. anagyobbányoksegítenekalegfiatalabbtáborlakóknak: **nagyobb, legfiatalabb: jel**

b. Fokozd a következő mellékneveket!

a. szép: szebb – legszebb- legeslegszebb

b. rossz: rosszabb – legrosszabb- legeslegrosszabb

c. kicsi: kisebb- legkisebb- legeslegkisebb

Megjegyzés: A túlzófokot lehet nem mindenki tanulta. A kisebb szó helyesírásánál hívjuk fel a figyelmet, hogy bár a kiejtésben hosszan ejtjük az s hangot, de röviden írjuk. Ez a nyúlás törvénye. Nyúlás: A mássalhangzókra vonatkozó törvény. Lényege: két magánhangzó közötti mássalhangzót hosszan ejtjük, de röviden írjuk. Pl.: kisebb, együtt, utána.

8. Húzd alá azt a szót, amely nem illik a sorba jelentése miatt!

a. rest, tunya, **lompos**, lusta

c. morcos, **nyájas**, rideg, zsémbes

b. találékony, **alamuszi**, ügyes, leleményes

d. hórihorgas, langaléta, nyurga, **tömzsi**

Megjegyzés: Szóban indokoljuk meg a választást, magyarázzuk meg a jelentést!

9. Párkereső. Keresd meg a tulajdonnevekhez tartozó képzett mellékneveket a tanult helyesírási szabályok alapján!

Példa: Franciaország – németországi;

Pedagógus Emlékérem – állami díjas

Tulajdonnevek

1. József Attila – díj
2. Petőfi Sándor
3. Észak-Magyarország
4. Csepel -sziget
5. Mátra hegység
6. Nők Lapja
7. Mikszáth
8. Visegrádi – hegység

Képzett melléknevek

- A) dél-afrikai
- B) Balaton- felvidéki
- C) kölcselys
- D) zalai-dombsági
- E) Nemzeti Sport-beli
- F) Móricz Zsigmond-os
- G) Jászai Mari – díjas
- H) Szahara sivatagi

1. G 2. F 3. A 4. B 5. H 6. E
7. C 8. D

10. Pótold az alábbi szólások, közmondások hiányzó számneveit!

- a. **Háromig** sem tud számolni.
b. A lónak is **négy** lába van, mégis megbotlik.
c. **Egyet** mondok, **kettő** lesz belőle.
d. **Tizenkettő** egy tucat.
e. Ki **sokat** markol, **keveset** fog.
f. A rest **kétszer** fárad.
g. **Egy** fecske nem csinál nyarat.

Megjegyzés: a 11. feladat megoldása előtt érdemes átbeszélni a számnevek helyesírását!

11. Írd le számjegyekkel a kiemelt szavakat! Karikázd be azokat a kifejezéseket, amelyekben szükséges pontot írni a számjegy után!

ötödik emelet: 5. **hatkor** várlak: 6-kor **négyyel** osztottam: 4 -gyel
huszadik század: 20. **a tizedikre** költöztek: 10.-re **nyolcan** jönnek: 8-an

12. Írd át számokkal a keltezést!

- a. Petőfi Sándor ezernyolcszázhuszonhárom január elsején született.
1823. január 1-jén / 1-én
b. Ezerhétyszáztizenegy után II. Rákóczi Ferenc a száműzetést választotta.
1711. után
c. Kettőezer -huszonegy július havában többször is megdőlt a melegrekord.
2021. július havában

13. Ahol szükséges, tedd ki a megfelelő pontot, vesszőt kötőjelet!

8.- ba jár IV. Béla XXI. század 2013. febr. 28. 1956 előtti
1848. március 15-én 1848 hősei május 1-jén/1-én 2012. október végén
2013. március 23. és 30. között 2000. jan. 1-je óta 1843/44 telén
Budapest VII., Rákóczi út 28/A II. em. 10/B

14. Olvasd el a szöveget! Oldd meg a feladatokat!

Romhányi József: Hal-dal

Egy pontyporonty s egy kiscsuka kiúszott a nádhoz,
hátha e kis kaland finom vacsorát hoz.

Meg is láttak ott egy ingerlő csalétket,
mely a parton ülő horgászban ért véget.

– Bekapom! Ez finom falat!

– mondta volna a víz alatt

a ponty, hogyha a pongyola

természet nem teszi némává a halat.

– Csak kapd! – biztatta volna menten

a közismerten rosszmájú csuka.

– Csak a végén meg ne bánd,

mert a horgász veleránt!

– És ha kiránt?

Kis hal iránt irgalmas a rendes pecás,

s még nem vagyok negyvendekás.

– Sületlenség! – szolt a márna.

– Ki lenyelné, póru járna,

mert aki bekapja az ellenség horgát,

annak bizony elvágják a torkát.

– Ugyan menj a víz alá! – förmedt rá a ponty -,

ilyen olcsó közhelyeket nekem ne is mondj!

Be is kapta a csalétket sebtiben,

aztán kisült az igazság. Tepsiben.

a. Bizonyítsd két különböző ténnyel, hogy verset olvastál!

.....
.....

b. Értelmezd a szöveg egy – egy szavát, kifejezését!

ingerlő csalétek: rosszmájú csuka:

irgalmas pecás: sületlenség:

közhely:

c. Milyen a hangvétele a *pongyola természet* kifejezésnek? Jelöld aláhúzással!

mehitt, derűs, komoly, ironikus, magasztos

d. Mi a vers tanulsága? Karikázd be a helyes megfogalmazás előtti betűjelet!

A) A kiscsuka jóslata beteljesült.

C) A ponty elcsente a csalit, jóllakott.

B) A márna nem mondott igazat.

D) A halak kalandja teljes sikerrel végződött.

Megoldás 14. feladat:

- a) Az olvasott szöveg vers, mert:
- jelentős szerephez jutnak a nyelv hangzáselemei, a vers nyelvi játékosága;
 - a szöveg rövid sorokból áll;
 - a szövegnek ritmusa van, rímeli;
 - nagy szerepet kapnak a szövegben a jelentéstöbblettel bíró kifejezések, amelyek sűrítetten fejeznek ki egy-egy gondolatot.
- b) ingerlő családok: *kívánatos csali, haleledel*
 rosszmájú csuka: *rosszindulatú csuka*
 irgalmas pecás: *olyan horgász, aki megkegyelmez a kisebb halaknak*
 sületlenség: *értelmetlenség, butaság*
 bekapja a horgot: *becsapják*
 közhely: *közismert, újat nem mondó kifejezés*
- c) Aláhúzendó: ironikus
- d) A helyes válasz: A

Táblázatok

A földrajzi nevek helyesírása		Egyelemű	
Az egyelemű földrajzi neveket (pl. földrészek, országok, országrészek, folyók, városok neve) nagy kezdőbetűvel írjuk (pl. <i>Ázsia, Csehország, Tiszántúl, Tisza, Bélapátfalva</i>).			
		Többelemű	
Természeti képződmények	Kötőjellel írjuk	Egyelemű földrajzi név előtaggal bővül	Mindkét tagot nagy kezdőbetűvel írjuk (pl. <i>Belső-Ázsia, Észak-Csehország, Holt-Tisza</i>).
	Kötőjellel írjuk	Egy megkülönböztető név a köznével együtt alkotja a földrajzi nevet	Az előtagot nagybetűvel írjuk, az utótagot kisbetűvel és kötőjellel kapcsoljuk az előtaghoz (pl. <i>Balaton-felvidék, Kab-hegy, Aral-tó, Dunántúli-dombság, Adriai-tenger, Szalajka-völgy</i>).
Környezeti képződmények	Különírjuk	Egyelemű földrajzi név magyarázó köznével bővül	Az egyelemű földrajzi névhez magyarázatként kapcsoltsunk köznevet kisbetűvel kezdjük, és különírjuk az előtagtól (pl. <i>Tisza – Tisza folyó, Mátra – Mátra hegység, Szahara – Szahara sivatag</i>).
		Egy megkülönböztető név a közterület nevével együtt alkotja a földrajzi nevet	Az utak, utcák, terek, hidak, megyék nevében az utótagot kisbetűvel kezdjük, és különírjuk az előtagtól (pl. <i>Üllői út, Mikszáth Kálmán utca, Kossuth tér, Jász-Nagykun-Szolnok megye, Erzsébet híd</i>).
		Államnevek hosszabb alakja	Az államnevek tagjait nagy kezdőbetűvel írjuk (pl. <i>Római Birodalom, Francia Köztársaság</i>).

A földrajzi nevekből képzett melléknevek helyesírása

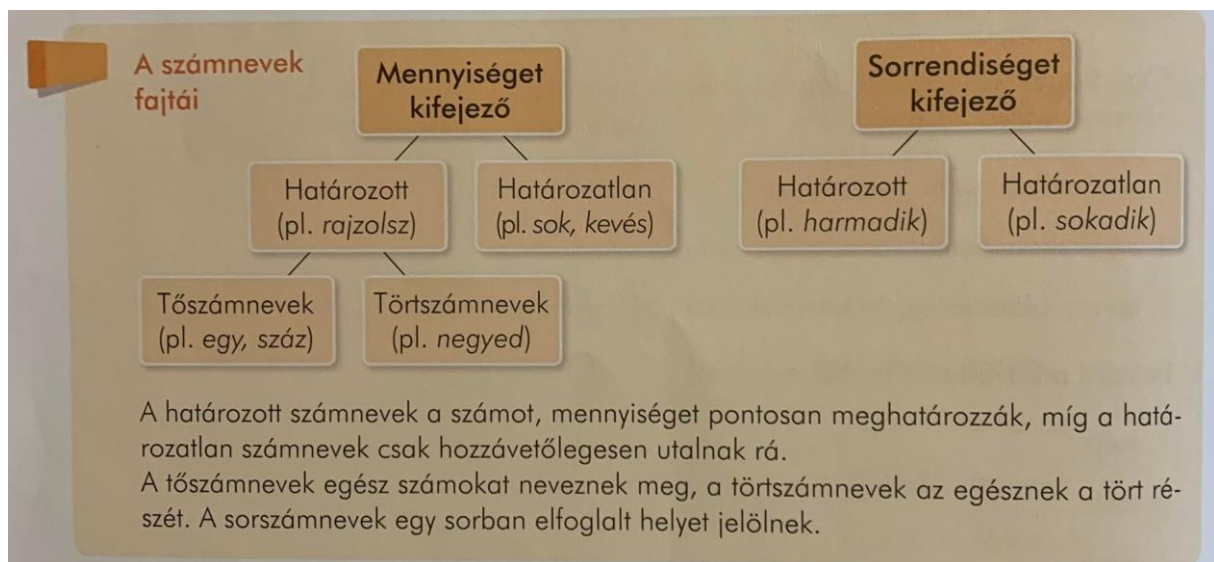
Természeti képződmények nevei	
Egyelemű földrajzi nevek	Az egyelemű földrajzi nevekhez az -i (esetleg -beli) képzőt közvetlenül kapcsoljuk, a szót kis kezdőbetűvel kezdjük. Az i-re végződő nevekhez nem írunk újabb i-t (pl. <i>balatoni, tiszai, ercsi</i>).
Többelemű földrajzi nevek	Ha az előtag tulajdonnév, akkor annak megmarad a nagybetűs írásmódja, az utótagot kisbetűvel írjuk (pl. <i>Balaton-felvidék – Balaton-felvidéki, Viktória-vízesés – Viktória-vízesési</i>). Ha a tulajdonnév utótag, valamint ha nincs tulajdonnév a névben, akkor kisbetűvel írjuk mind az előtagot, mind az utótagot (pl. <i>Észak-Balaton – észak-balatoni, Velencei-tó – velencei-tavi, Északi-középhegység – északi-középhegységi</i>).

A közigazgatási térkép nevei

A közigazgatási térkép neveiből képzett melléknevekben megtartjuk a nagy kezdőbetűs írásmódot (pl. *Üllői úti, Kossuth téri, Erzsébet hídi, Békés megyei, Jász-Nagykun-Szolnok megyei*).

Egyéb tulajdonnevekből képzett melléknevek helyesírása

	Tulajdonnév	Melléknév
Személynevek	Ady, Petőfi, Kölcsey Ferenc	adys, petőfis, Kölcsey Ferenc-i
Intézménynevek	Móra Ferenc Múzeum, Országos Széchényi Könyvtár, Nemzeti Színház	Móra Ferenc múzeumi, országos Széchényi könyvtári, nemzeti színházi
Címek	Egri csillagok, Nők Lapja, Élet és Irodalom	Egri csillagok-beli, Nők Lapja-beli, Élet és Irodalom-beli
Díjak, kitüntetések	Jászai Mari-díj, Nobel-díj, Állami Díj	Jászai Mari-díjas, Nobel-díjas, állami díjas

A számnevek helyesírása

A betűvel írt tőszámneveket kétezerig egybeírjuk, előlött kötőjellel választjuk el a hármas tagolás szerint (pl. ezerkilencszáztizenegy, kétmillió-háromszázezer-négy).

A számjeggyel írt sorszámnevek után pontot teszünk. A toldalékot kötőjellel kapcsoljuk hozzájuk (pl. 6. osztályban, 3.-nak ért ide).

A keltezésben az évszámot és a napot jelölő szám után többnyire pontot teszünk (pl. 2021. május 7., 2021. 05. 07.). Bizonyos esetekben nem teszünk pontot az évszám után (pl. 2020 tavaszán, 1848–49 hősei, 2021 után). A toldalékot kötőjellel kapcsoljuk a számjegyekhez (pl. a 2018-as versenyek, március 15-i ünnepség). Az elsejét jelölő alakokban többféle számjegyes írás elfogadható (pl. 1., 1-je; 1-én, 1-jén; 1-i, 1-ji, 1-jei).